

STAFFAN SKOTT:

Snuva eller kolera?

Allting har ett pris. När Sovjetkommunismen föll i augusti 1991 skedde detta under osannolikt fredliga former, i synnerhet när man betänker vad det störtade systemet ställt till med under sina sjuttiofyra år.

Även om vi tar med det senaste decenniets oroligheter, pogromer och de små inbördeskrigen i det gamla imperiets utkanter, ja till och med senast det förfärliga kriget i Tjetjenien, har priset i liv och lidanden varit förbluffande lågt när man betänker att det som störtades var en diktatur som mördat fler människor än någon annan stat på denna planet. (Hur ohygglig Hitler än var hann han helt enkelt på sin korta tid inte med lika många tiotals miljoner mord.

Men priset för detta avvecklande under fredliga former är att Ryssland,

STAFFAN SKOTT är författare och översättare.

liksom flera av de nya republikerna, i förödande stor utsträckning har kvar de gamla makthavarna på olika nivåer, ett nätverk av bromsklossar för den demokratiska utvecklingen. Och de båda huvudmotståndarna (om det nu ens blir flera kandidater på allvar) i det förestående presidentvalet, Boris Jeltsin och

Gennadij Ziuganov, har båda växt fram ur det gamla systemet och är formade av det.

Är det då som att välja mellan pest och kolera?

Faktiskt inte.

Boris Jeltsin, med alla sina brister, sina reaktioner enligt principerna hos en gammal partiboss, med våld som enda sista utvägen både vid "Vita huset" i Moskva 1993 och sedan i Tjetjenien, tillhör i alla fall det fåtal som redan under sovjettiden insåg sovjetsystemets undermålighet, och hade klokheten (smartheten?) att lämna kommunistpartiet medan det fortfarande satt vid makten. Han har satsat på demokratin. Att han ändå inte är någon fullfjädrad demokrat är bara naturligt. I ett val mellan honom och en yngre (och därför förhoppningsvis formbarare) ung demokrat, som Javlinskij, vore nog Javlinskij att föredra, framför allt för Rysslands egen skull.

Men Ziuganov då? Han är bevisligen yngre (femtioett år) och

framställer sig i Väst gärna som en "socialdemokrat" som behåller namnet "kommunist" mest av pietet.

Åldern är i det här fallet av underordnad betydelse. När det sovjetiska samhället under Gorbajtjovs sista år reste och vred sig ur sitt gamla trånga och skadliga skinn tillhörde Ziuganov ledningen för kommunistpartiets "ideologiska avdelning" och var en av de konservativa som skrek högst i protest mot vad som skedde.

Tom liturgi

Det gamla sovjetiska kommunistpartiet var ju aldrig ett "politiskt parti" i vår mening, där partier formas av det förhållandet att det finns andra partier att tävla med. SUKP var en administrativ karriärorganisation. Ideologin var under de sista decennierna en tom liturgi, ett skal under vilket det doldes bara cynism och maktkamp. Man brukade säga att några få procent av medlemmarna trodde väl på slagorden, men de medlemmarna spelade inte någon större roll.

Vad har hänt sedan 1991? Stora horder av ledningen släppte medlemsböckerna som en het potatis när partiet förlorade makten (och en tid förbjöds), ty det hade bara varit egoism och karriärlystnad som hållit dessa människor i partiet. Vad gör de nu? Många i den gamla ledningen har nu använt sina gamla kontakter och kunskaper till att berika sig i privatiseringen.

Och så finns det enligt uppgift en

fyrtondedel kvar av de gamla parti-medlemmarna, en halv miljon (om det nu är sant) av de tjugo miljonerna, i det "återuppståndna" kommunistpartiet. Rått uttryckt är det dumbommarna, de förvirrade som trodde på slagorden. Det är de som utgör Ziuganovs partiapparat och bas. Dem och de förvirrade missnöjda runt om i landet är hans väljare.

Denna lilla rest av det en gång allsmäktiga kommunistpartiet ska inte undervärderas, ty Jeltsin och de andra partierna har ingen partiapparat värd namnet runt om i det stora ryska riket. Dessutom håller de här människorna i större eller mindre utsträckning ihop, medan de demokratiska krafterna är splittrade – och har haft stora svårigheter att kompromissa ihop sig för att stoppa katastrofen Ziuganov.

Omanliga kompromisser

Detta är ett annat arv från sovjettiden. Den viktiga demokratiska förmågan att kompromissa ihop sig för att få arbetsdugliga lösningar, beslut som samhället kan acceptera, har aldrig utvecklats i Ryssland. I det gamla Sovjet bestämde makthavarna ensamma utan att nämnvärt intressera sig för andras åsikter.

Kompromissen föraktades som något "omanligt", ett tecken på svaghet, det sista som makthavarna i en diktatur kan tillåta sig.

Är nu Ziuganov en sådan katastrof? Ja, definitivt, om han inte i

maktställning skulle falla sin djävulshamn och visa sig vara en demokratisk ängel; men det är det väl ingen som tror. Han har i sina skrifter och sina framträdanden visat sig vara en fullkomligt hållningslös populist och demagog. Inför Väst framställer han sig alltså som demokrat och vänstersocialist av västeuropeiskt snitt. Men i Ryssland friar han öppet till den värsta sortens grumlig nationalism och fascistoida resenemang, till antisemiter och chauvinister. Hans egna skrifter röjer en fruktansvärd tankeröra, xenofobi och svårartad antisemitism. (För den som har litet kännedom om stämningarna i det gamla sovjetiska kommunistpartiet är förekomsten av sådant inte ett ögonblick någonting förvånande.) Som en av hans kritiker sagt: byt ut orden "Ryssland" och "rysk" mot "Tyskland" och "tysk" i hans skrifter och saken blir helt klar.

” Denna lilla rest av det en gång allsmäktiga kommunistpartiet ska inte undervärderas, ty Jeltsin och de andra partierna har ingen partiapparat värd namnet runt om i det stora ryska riket. ”

För att än en gång anlägga det stora historiska perspektivet: vad man än försöker genomföra utan demokrati,

det må vara socialism, filateli, vegetarianism eller något annat, så utvecklar det sig till vad vi kallar fascism. Redan på trettioalet, efter bara femton-tjugo år vid makten hade sovjetkommunismen så förkrossande mycket gemensamt med Hitlers "nationalsocialism" att det är märkvärdigt att Stalin lyckades dupera västvärldens kommunister som han gjorde. Det var människosynen, drömmarna om storvulen stadsplanering, föraktet för de svaga, folkmord på de svaga, antisemitism

(som Stalin maskerade förödande skickligt men som numera kan studeras i böcker av Arkadij Wachsberg, Radzinskij, Bortjagovskij med flera). Det är denna sovjetiska "kommu-fascism" som är kärnan i Ziuganovs politiska plattform, för all del så grumlig i sin populism att Bert Karlsson framstår som en glasklar tänkare bredvid Ziuganov, men ändå.

Så valet för Ryssland mellan Jeltsin och Ziuganov blir ändå som ett val mellan snuva och kolera.

ORD

Kanske blir man verkligen skittrött på skatterna först när man står utanför alla skydd och bara betalar. Som egenföre-tagare gör man det. Blir jag sjuk får jag skylla mig själv. Snart har jag en månads karens innan systemet träder till. Blir jag arbetslös har jag ingen hjälp såvida jag inte lägger ner verksamheten för gott. Egna försäkringar går inte att betala ytterligare en gång ovanpå soci-ala avgifter och egenavgifter eftersom skatten rakar åt sig ungefär lika mycket som det jag får ut själv.

Först när jag är utlämnad till mig själv på ont och gott, inser jag att det går att leva så också, utan andra pengar än dem jag själv drar in, utan annan trygghet än den jag skapar själv. Men jag får en lite annan syn på dem som jämrar sig och står i för att de tycker sig få för lite av systemet.

Jag vill kunna tillgodogöra mig mera av mitt arbete, ha ut mera för egen del och mindre tvingas serva socialbidragstagare med fyra barn med byråchefslöner. Jag kan inte se logiken i att staten gör mig till looser och bidragstagaren till vinnare, i mitt fall bara talar om skyldigheter och i deras bara om behov.

I Sverige är många barn i kombination med socialbidrag snart den enda prestation som ger ett rörelseöverskott.

Helena Rivière